

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:		
Egész évre	—	8 Kor.
Félévre	—	4 -
Negyedévre	—	2 -
— Hirdetések díjszabás szerint. —		

Kath. egyetem vagy internatus?

II.

Multkori fejtegetésünk után most már csak inkább tarlózásokat csinálunk. De nem a maggal telt kalászokat szedjük fel (mert ilyenek is vannak), hanem a szem-nélkülieket. Ezekre az elszórt léha kalászokra cséplőzünk, mert ezek szúrják a szemünket.

A tárgyalás alá vett brosúra 3-ik fejezete rámutat arra a tervre, amiért az írók tulajdonképpen a sikra szállottak.

Ez a terv: A kolozsvári Szent-József finővelő intézet ujjaépítése és modern internatussá szervezése.

Már a mult alkalommal kijelentettük, hogy ezt a célt senkisémm helytelenítheti, sőt mindenki, aki a jövő kath. nemzedék sorsát szívén viseli, csak támogatni óhajtja minden lehető és megengedett eszközzel.

Am éppen az a bökkenő, hogy a memorandum szerzői buzgóságukban és egyoldalú elfogultságukban éppen ilyen meg nem engedett eszközökhöz folyamodtak. Földig lecsépelelték — miként mult számunkban kimutattuk — a kath. egyetemnek még eszméjét is csupán azért, hogy az internatus felállításának, illetőleg újraszervezésének egyedül üdvözítő voltát kimutassák. Ennek az érdekében le akarnak

foglalni egy más célokra lekötött alapítványt. Elveszem gazdag szomszédomnak a vagyonát, hogy magamnak palotát építsek. Nem a tulzó szocialisták észjárása ez?

Az ilyen eljárást nem mi ítéljük el először, megtette ezt már Farkas Lajos dr. akolozsvári egyetem nagy hírű tanárakemény szavakkal akkor mindjárt melegeben a státusgyűlésen. Megtette az a Farkas Lajos dr. kiről maguk a memorándisták azt írják, hogy „szava Európa szerte útmutató, megtámadhatatlan iránytadó“. Nos hát tessék megszívlelni az elitélő szavait is! Bizonyára ismerik, tehát nem idézzük ismételtlen.

Elég a hozzá, hogy a 3-ik pont szerzője általában az egyetemi oktatás (tehát nem csupán kath. egyetemi) sikertelenségeit sorolja fel, melyek általán ismeretek és sok tekintetben igazak.

Nagy részét magunk is aláírjuk — csak egy pár merész állítását akarjuk megkorrigálni, egy pár olyan mondasára mutatunk rá, mely az első fejezet szerzőjével szembeállítja (pedig egy ügy szolgálatába állottak) felfogását.

Felemlíti a szerző, hogy a mai ifjúságot nem lelkesíti a tudomány szeretete; az ifjuság nem hatott be az eszmék vizsgálatába; kötelességérzete ellanyhult, erkölcsi érzése kiveszett.

Súlyos vádak, de nagyrészt igazak. E

bajokon segíteni kell. Hogyan? E sok fogatkozón a kötelező vizsgálat sem segít — mondja szerző. Igazat adunk neki, de nem azzal a sajátságos érveléssel, hogy a vizsgálat demoralizál magasabb szempontból. Ezt az állítást nem lehet megokolni azzal, hogy a vizsgálatra való készülés felületességre vezet az ifjúságot, mert csak schlagwortokra készül a nélkül, hogy a tárgy alapos ismerésére törekednék. Felső iskolákon éppen a vizsgálatból lehet és kell megállapítani a jelölt készülségét. A lelkiismeretes tanár oly kérdéseket adhat fel, melyekkel a jelölt tudásának milyenségét és mennyiségét könnyen megállapíthatja. Ha tehát néhol és némely tanár elé csupán u. n. vizsgálatra való készülséggel is elé lehet állani, ennek oka nem a vizsgálatban, mint ilyenben rejlik, hanem határozottan a tanár hibájában. Minden esetre egyik-másik tanárnak e tekintetben való hanyagságát nagyon előmozdítja a vizsgálatra jelentkezők nagy száma.

Az egymásután következő tömeges vizsgálatok teszik a vizsgálatokat problematikus értékűekké.

Egyvel több ok ez is az egyetem decentralizációjára, következésképp egy-két kath. egyetem felállítására. Itt kell megemlítenünk azt is, hogy a 4-ik pont szer-

T Á R C A.

A nászjéj*.)

Irtá: Zsögön Zoltán.

„A serlegek ezrei csengjenek össze
És zengjen a dal s bele sirjon a húr!
Lelkét ki-ki isteni lébe fűrössze
És ossza a esőket a lány szilajul . . .
Bachusra! ma rendkívül izlik előre!
Hát töltés a kupába te, barna szirén.
Ügy! . . . Szép bajaderök, előre, előre! . . .
S te, búgva ölembe repülj, gilicém.

A ház ura s szép neje — ninesenek itten? . . .
Lucretia sem vala szemre különb;
Lennék is a Sextus utóda, biz'isten!
S halld, Brutus, ezért ma a férj se dühöng.“

S míg tombol a kéj ragyogó palotába
A büszke Valér lakodalma után
S míg zúg, tör a férfi, ha bírja a lába,
Vagy ül — kimerülve, — de szörnyű bután
S felfortyan az undor a nők ajakán is:
Addiglan a hajnal az égre terül;
Szemérmesen áll meg e porta falán is
S elsápad az arca, ha visszarepül.
Cecilia nézi, de nem veszi észre;

*.) A csiksomlyói tanítóképző Cecilia ünnepére.

Oh, kínos az éjjele, könyve' viraszt;
Nászajya darázsfi pokolbeli fészke
És — jaj! — ma nem ad neki köny se vigaszt.
Szobrok díszesítik az éjjeli termet:
Igy Ámor, a rosz fiú s gyöngye Psyché:
(Egymást lesi nyíllal a két piéi gyermek);
S az isteni kellemtü Aphrodité.
De ott a kereszt is; az ágya felett áll
S Cecilia esdve csak arra tekint:
„Oh, Jézusom, édes, imám te feléd száll,
Föld s ég örök Istene, lásd meg e kint!
Szűz, tisztá szívem: s csupa csak neked élek,
Meggzaggatom érted, imé, a ruhám
És vágylak epedve, könyezve ma téged,
Mint gyermek anyát esniya álom után.
Véresre verem magam és ütöm arcom
S föltépek a mellnek e gyöngye havát!
— Meggyőzi a lélek a testet e harccon —
S tisztán adom a szívemet neked át!“

És erre az ifjú Valér benyit épen:
„Cecilia, szivedet oh, nekem add!
Ügy nem fog imádni ma senki se', szépem.
Mint én; megölelem e vállat oh, hagyd.“
„Nem, nem; eredj! Igy ne beszélj soha nekem.
Menj! Jézusom őriz, övé vagyok én!“
„Eh! Mit nekem Jézusod?! Éget a verem!
Tárd kedled! Az istened én vagyok, én!“

És fogja . . . de lám, tova nyílik a kárpit
És ott jön a Jézus s egy angyal elül:
„Megrázna a fényben e szent csuda bárkit —
Borzadva Valér oda hátra terül.
Cecilia úgy hiszi, lánogol a párna
És vége van . . . Szótalan nézi az Úr.
Hogy vérzik a szűznek a keble zihálva
S egy lilomot épen imé, odaszúr.
És távoli orgonaszó odahallik
S Cecilia ébred a méla zenén;
Ismét ajakán amaz éneke hangzik:
„Oh, Jézusom őriz, övé vagyok én!“

Peles meséiből.

Carmen Sylva születésének 60-ik évfordulója alkalmából.

„ . . . És a Peles örül annak, hogy
csodálják az ő meséit s eszébe sem
jut megőrizni a rábizott titkokat . . .“

Az Északi Szel azt hiszi, hogy csuffá tett engem, mikor elsőpörte utamból a virágokat, hogy ne legyen nekem senkim, a kívül enyeleghessek. És azt gondolja, hogy megbénította a karomat és betömté a számát, mikor jéppáncél közé szorított.

Nem tudja ő, hogy ha már nines senkise, a ki meghallgasson, akkor a mohokkal beszélék,

zöje meg éppen lelkesül az angol egyetemeken divó kötelező vizsgálatokért. Hát hogy lehet egyetlen füzetecskében valamit demoralizálóan feltüntetni s lelkesedni is érte.

Ha már felemlítettük az ellenmondást, mutassunk rá arra is, hogy a 3-ik pont szerzője önmagával is ellenkezésbe jön, meg az 1-ső pont szerzőjével is. A kath. egyetem felállítását veszélyes külsőségnak nevezi, a mely az eszmék gépies reprodukciójához, s így az egyetem lényegének megsemmisítéséhez vezetne. Ez a felfogás tehát teljesen egyezik azzal, a melyet mult számunkban megtróttunk. De már négy sorral alább azt mondja szerzőnk, „hogy a tudomány s a katholicizmus közt nincs ellentét, ha az eszmék rendszeres egészének szemléletéig jutottunk.”

E beismerésével szemben mindazáltal szerzőnek sem kell a kath. egyetem. Értse aki tudja ezt az „eszmék rendszeres egészének szemléletéig” jutó következetességet. Egy kis logikai tudománnyal, egy kis megállapodással többre, helyesebbre lehet jutni.

Az egyetemi oktatás hiányain illetőleg az ifjúság silány szellemi, erkölcsi és testi helyzetén mindenképpen javítani, az „újjaszerzendő internatus” van hivatva — véli szerzőnk. Hogyan? „Nem külső kényszer, előírt szabályok útján óhajjuk elérni ezt, hanem az intézet szellemével.” Jó mondás, szép mondás első látszatra, de behatott vizsgálat után kitűnik, hogy frázis biz'a, még pedig olyan, mely „cerebrum non habet” (mint a hogy az Aesopus ró-kája mondá vala a festett álarca.) Internatus egy bizonyos határok közt mozgó kényszer, irányító, fékező szabályok nélkül elképzelni sem lehet. Ezek a fékek, ha jól vannak készítve és helyesen alkalmazva, nem megölő egy helyes és egészséges irányú közszellem kialakulásának, hanem éppen segítői és támogatói.

E tekintetben különbben a füzet szerzői megint nem értenek egyet, ellenmondanak egymásnak.

A 4-ik pont szerzője pl. Schneller, kolozsvári egyetemi professzornak, aki interkonfessionális internatust óhajt az egyetemi ifjaknak, azt a nézetét, hogy az ilyen intézezből ki van zárva oly házszabályok alkotása, amely a felkelést, a munkaidőt, a lefekvést szabályozza — „enyhe kifejezéssel elve: utópistikus fellegvárnak” nevezi, amely az ifjúság túlbecsülésén épült fel. Ugyanezen pont szerzője rajong a cambridgei collegium fegyelmező képességéért, hol még a templomba járás is szigorúan elő van írva (pedig ezt már csakugyan lehetne a közérzületre bízni.) Használjunk-e mi is enyhe kifejezést az egy célért összeállított munkások e zavaros ellenmondásainak megbélyegzésére? Nem használunk! Csak ismételtlen idézünk valamit a 4-ik pontból, mint a mit a szerző követelődnek állít fel: „... Oxfordban a proctoroknak és Cambridgeban a provostoknak éjjel is gondjuk van az egyetemi ifjúság rendben tartására, hazaterelésére, szóval fegyelmzésére!” Tessék ezeket az idézeteket a „cerebrum non habet” jelzővel ellátott frázissal öszszvetni: akkor menten ki fog tűnni, hogy a dolgozótársak akarnak valamit, de hogy miként, mi módon? maguk sem tudják. Nem kicsi dologról van itt szó uraim! Önöknek csak azt kellett volna sürgetni, hogy a Szent-József intézetet újja kell alakítani, de aztán, hogy minő elvek szerint, az talán mégis csak olyanokra tartozik, a kik az ilyen dolgokban járatosak és tapasztaltak. Mert olyan emberek, akik egy intézmény alapelveinél sem tudnak egyöntetűsége jutni, nem adhatnak fennhéjázó tanácsokat, legfeljebb szerényen, de azért jogosan kérhetnek. Annál is inkább, mert ők maguk is „zablat vetnek”. „a csapodár, felületes, könnyen átszurán s folyton ide s tova száguldó tudományszomjnak, mely a logika szükségét nem érzi (ezt mi huzztuk alá!), annak a tanulásnak, melyben az apró ismeretek zuhanja elszédíti a főt. . . .” (28. l.) Igazi tükör ez a ne-

hány szó, melyből a memorandum egész tartalma (a jó szándéktól és céltől eltekintve) hüen visszatükröződik.

Forgassuk csak meg ezt a tükröt, még mutat ez mást is.

A memorandum fejezeteinek szerzői több helyen hangoztatják, hogy a Szent-József finovelő intézet szegény, sőt leg-szegényebb ifjak számára való. És mégis ennek szemmel tartása ellenére — főleg az 5-ik fejezetben — a jövendő internatussal szemben hallatlan követelményeket állítanak fel. Ezen óhajtasuk ismét túlzásba és igazságtalanságokba viszik őket. Egy részt nem hagynak egy szemernyi bőcsületet a fennálló internatuson, másrészt sokat kívánnak az újtól. Szerintük a jelenlegi internatus a status vendégfogadója, mely azonban ettől mégis különbözik, mert amabban mindenki ír a maga pénzéért, de emitt a „folytonos felügyelet. . . csemetés. . . kézzelfogható hazudozás (minek az?!) klasszifikálása a köszönésnek és felügyelői udvarlásnak, a mély alárendeltség nyomasztó érzése tanulószobában, halóteremben, olvasóban, társalgóban, folyosón” stb. stb. — ezek valósággal az „aszódi intézet fegyelmka-bátos növendékeihez” leszik hasonlókka a seminaristákat. Na meg aztán a bennlakók finom idegzetét étkezés közben nagyon sérti az ebédlő szomszédiségában levő konyháról kihallatszó tányérsörömpölések, a moszár csattogása, a disznózsír sercegése, az igazgató szőnyegeknek porolása stb. stb. Na meg aztán az is baj, hogy nincs minden bennlakónak a saját külön szobáján kívül egy vendégfogadó szobája is, pedig mindezek a bajok és hiányok már nem a modern világba valók. Építeni kell egy olyan internatus, melyben minden növendéknek külön szobája lesz, melyben a burtok az iparművészeti társaság gyönyörű mintái után készültek. Legyenek fürdőszobák, olvasótermek, fogadó termek, könyvtártermek, játszótermek és egyéb termek. Szóval legyen ez az új internatus a lehető legnagyobb

melyek a medremben lévő kövekre tapadnak és beszélgetek önmagammal.

Nem tudja, hogy a jég alatt még szebb, vigabb az élet, mint az enyelgés a virágokkal, az erdővel és a széllel.

Nem tudja, hogy a tündérek, kik tavasszal elrejtőzködnek a Bucsecs mélyében, telen a jég alatt az emberek közelébe lopózkodnak és szóba állnak velem és megsimogatják a göndör hajamat. Leülnek ott, ahol a jég a legvékonyabb és a legáttetszőbb, odaillesztik fülüket, hallgatóznak és a mikor látják messziről, hogy arra felé tart valaki, rátekinenek a jég alól és sugdosnak és nevetik a szegény ember zavarát, ki nem hallja tisztán a nevetést és azt hiszi, hogy csak az én hajjaim esintalankodnak a jégpáncél alatt.

Ha figyelmesebben hallgatná, kivethné tisztán a tündérek nevetését és énekét. Egyik-másik meg is áll egy pillanatra, ábrándosan, merőn néz a jégen keresztül, de az emberek oly fásultak, nem hallják és nem tudják megérteni a tündérek beszédét.

És azok az utalások ott a hegyek között, a kik megszólalnak, mert Valea Rea szeret, nem mondanak többé, hogy vén asszony vagyok, mert szeretem a meséket, ha ismernék a tündéreket s csak egyszer is hallának az ő meséiket.

Azt mondják nekem: „Édes Peles, csendesülj le kissé, hisz eleget pajzánkodtál, mikor a

drága meleg idő tartott. Állj csak meg: a jég legyen a te bölcsöd, pihend ki magad az eszevesztett nyargalás után. Úlj le és hallgasd meg a mi meséinket. Tavasszal, mikor a kedves kis ibolyákra esik tekinteted, lesz majd miről regélned nekik: de ne mondd el mind azokat a meséket, melyeket ma már ismernek a szelek, az ágak és az egész erdő.”

És én lecsöndesítem hajjaimat, fejemet szeliden egyik tündér keblére hajtom és hallgatom a mesét . . . Folyton csak hallgatom, míg aztán egyszer csak nem hallok semmit többé . . . és elalszom karjai között. Későn ébredek föl, a tündér édes szavakkal szól hozzám: „Úgyan Peles leányom, nem szegényled elaludni? Te voltál olyan pájkos gyerek a nyáron? Kelj föl szépen és folytasd utadat.”

És én oly nehezen szánom el magam arra, hogy elinduljak előre, szeretnék megállni, hogy tovább hallgathassam a mesét.

Az elmúlt éjszakákon a Bucsecs mélyében gyűlést tartottak. Elrejtöztek előlem, tartottak tőle, hogy elmondom majd másoknak is titukat. És én tettem magam, hogy alszom és fél-féllel odafigyeltem.

Egy költő ünnepléséről volt szó, a ki megértette az én meséimet és ellette az ő csodás éneküket és most a fölött tanácskoztak, hogy mivel jutalmazták meg.

— Adjunk neki királynői koronát . . .

— Adjunk egy szép, édes angyali gyermeket . . .

— Babérkoszorút . . .

— Egy egész nemzetet, mely lábaihoz boruljon . . .

És mindenki mondott valamit és mindenki gondolkodott, hogy minő ajándékot is vihetnének neki, míg végre megszólalt a királynő:

— Az a halandó, ki behatolt a mi titkainkba, nem szorul ilyen ajándéokra. Homlokán ragyog a királynői korona. . . a babérkoszorú . . . egy egész nemzet hódol lábainál . . . és, úgy emlékszem, volt gyermeke is, szép, édes mint egy kis angyal . . .

És a tündérek olyan szomorúak voltak, hogy nem tudtak alkalmas ajándékot kitalálni és egyszerre csak észrevettek engem, a mint megláapultva állottam az ajtónál: „Enyhe, Peles leányom, menj utadra, mit hallgatózol?”

Megindultam szépen az ösvényen le a völgybe s úgy dobogott a szívem az örömtől.

Tudom hogy körül van szó!

Olyan kevés ember érti meg a meséimet, hogy én rötkön visszaemlékeztem — Ó reá.

És olyan bolondos vágy fogott el, hogy láthassam, hogy beszélhessek vele és elmondjam neki a tündérek tanácskozását.

Ujjongva, zugva rohantam alá a vizeséseken s odavettem magam a jégre . . . Össze-

komforttal és eleganciával berendezve, hogy az ifjúságnak igazi „otthona” legyen.

Hát mindez nagyon szép és ideális, sőt szinte óhajtható állapot lenne. Csakhogy van vele szemben mégis két ellenvetésünk. Egyik az, hogy ilyen szabású intézet beállítására és fenntartására, amikor a fenntartás költségeinek megtérítéséről nem álmódhatunk, mert az élvezők nem fizetnek (szegény emberek számára való) nincs és nem lehet elegendő pénzünk.

A második ellenvetésünk megint abból indul ki, hogy az intézet szegény ifjak számára való.

Ott nem hercegeket, sem mágnásokat, sem milliomos ifjakat nem nevelnek. Mindazok az ifjak, akik ezen intézet fedele alatt végzik be tanulmányaikat, arra vannak utalva, hogy képesítésükkel kikerülve az élet porondjára, diplomájukkal, mint egyetlen tőkájukkal keressék meg kenyérüket s azzal tartják majdan családjukat.

Szóval küzdés, nagy fokú küzdés lesz az ő osztályrészünk. Ebben a küzdelemben csak úgy lesznek győztesek, ha megvannak acélozva. Már pedig a tervezet szerinti internátus oly nagy fokú kényelemhez szoktatná ifjait, a minőt vajmi kevesen élvezhetnének majdan akkor, midőn maguk urává lesznek. Hol és mennyi idő után kapja meg az a látájer ember azt a komfortot, melyet az egyetemi polgárok számára követel a memorandum? Hány ember van, aki legalább pályája első felében csak azt a minimális kívánságát is teljesíthetné, hogy berendezhessen magának egy olyan csöndes dolgozó szobát, ahol a családtagoktól semmiképpen sem zavarva a nappali órákban — éjszakájának megrablása nélkül — kényelmesen dolgozhassék? Aztán ebédközben egy-egy kis ételszag, tányér vagy mozsárcsörömpölés — bizony nem szabad hogy idegeire hassanak, mert akkor akár le is mondhat az életről. Ha tehát ifjainkat eleve olyan kényelemhez szoktatnók, a mely viszonyaink közl-

tört . . . Előrohanok, mellem duzzad az erőtől, keresztültörök mindenem, hogy kiszabadíthassam karjaimat és a jég fölpatton előttem, mint-ha ijedten félrevonulna makrancos erőlködésem elől.

Óh, hogy tört össze a jég, hogy rohantam előre pajzán jövedvényben és hogy nevettek sístergő habjaim! Még a fenyőfák is megrázták havas ágaikat: „Rajta Peles, ne hagyd magad!

De meghallotta azt az Északi Szel, fákát gördített útamba, hogy megállítson s mikor kifáradtam, mikor alig lihegtem már, beleszorított ismét a jégpáncél közé.

De nem törődök vele. Volt időm rá, hogy megmondjam az ágaknak, mit hallottam a tündérektől . . . ők majd elmondják a Szelnek és a hír eljut így Ő hozzám.

Tavasszal majd megvárom őt és megkérdem én is, hogy mire vágyik.

A mennyire azonban gyermeki eszemmel fel tudom érteni, azt hiszem, hogy nincs semmi ajándékra szüksége, hisz ha egyebe nem volna, elég ajándék ez neki, hogy megért engem és tudja mondani másoknak is a mesémet, melyekről az édes kis Rea, ott lenn a Prahova völgyében, azt mondja, hogy a legszebb mesék a világon . . .

Románból: *Gyárfás Elemér.*

semmiképpen sincs összhangzatban a később elérhető helyzettel: akkor csak elégtelen, önmagával lassan-lassan meghasonló embereket nevelünk. Ez pedig nem lehet célnünk. Ez a mi felfogásunk. És ne nevezzék ezt a memorandum szerzői „vicinális gondolkodásnak”, sem „megolajozott konzervatívizmusnak”, mert mi csak a magyar középosztály életviszonyaival vetettünk számot. Ne hivatkozzanak minduntalan az angol kollégiumokra. Ott mások az állapotok, mások a társadalmi viszonyok. Mások nemcsak azért, mert a milliós alapítványt tevő mecenasok sem ritkák, a százezresek meg egészen közönségesek, hanem mások azért is, mert azok a kollegiumi növendékek csakugyan nem Szent József szegényei, miként a mi szeminaristáinkat gúnyosan nevezi a memorandum, hanem olyanok, akik busásan fizetnek azért a rendszeres nevelésért, amelyben részesülnek; olyanok, akiknek az intézetbeli ellátás spártai nyomorúság ahhoz képest, aminőben odahaza a szülői háznál s majdan a saját házukban részesülnek. Ki hallott valaha arról, hogy Angliában száz meg száz tanuló a leckeplézt nem fizetése miatt kénytelen lett volna tanulmányait felbeszakítani? Lám nálunk ez minden évben kétszer is ismétlődik. És ennek oka nemcsak a nagy szegénység, hanem az is, mert ifjaink nincsenek kellőleg hozzászokva az intenzívebb munkássághoz, meg az, hogy nagyon is rendszerré vált már az idegen támogatásra való számítás. Miért nem hivatkoznak a memorandum szerzői bár egyszer az amerikai tanulók viszonyaira is? Lám Amerikában nem igen léteznek olyanféle stipendiumok, ösztöndíjak tanulók számára, mint nálunk. De az amerikai nincs ehhez hozzászokva.

Azt tartja, hogy a munka nem szegény. Érdekes dolgokat mondott el évekel ezelőtt egy született amerikai az ottani főiskolai tanulók életviszonyairól. Ott mondta el éppen a kolozsvári egyetem egyik előadójának (Kovács J., az angol nyelv tanítója ezen az egyetemen, tolmácsolta), hogy az amerikai ifjakban olyan szívós kitartás, akkora energia van, hogy akiknek anyagi eszközök hiányzanak az iskolai magas díjak fizetésére, éjnek idején dolgoznak (kereskedők levelezéseit, könyvvezetéseit végzik, sőt pincéreskednek), hogy nappal látogathassák az egyetemeket. Hát az igaz, hogy ez nem „megolajozott konzervatívizmus”, de az is igaz, hogy ha viszonyaink közepette egészen nem is követhető, mégis példát nyújt arra, hogy az ifjúság munkásságának fokozását ne mindig a kényelemtől tegyük függővé. Hibás tehát az állítás, hogy az ifjúság teste-lelke beteg azért, mert szegény. Dolgozzék! A nagy lélek fagygyugyvertya mellett is azzá lett, a gyöngye, a selejtes hatványozott villanyvilágítás mellett sem lesz az.

Ezzel be is fejezhetjük észrevételeinket. Csak még egy kijelentést akarunk tenni. Sorainkból mindenki láthatta, hogy mi a memorandum szerzőinek célzatával ellenkezésben nem állunk. Ha valaki, akkor mi óhajtjuk legjobban, hogy az az internatus lehetőleg reorganizálódjék (mint egykori növendékének — van bő tapasztalatunk hiányairól), de rá akartunk mutatni arra, hogy bármily nemes célt is

csak megfelelő és elfogadható eszközökkel lehet küzdeni. Általános igazságoknak letagadása, lehetetlenségek követelése, a régi fészkeknek bemocskolása, mielőtt az újat felépítettük volna, nem azok a fegyverek, melyekkel küzdeni ildomos lehetne és szabad volna.

A püspökök jogai és kiváltságai.

(Folytatás.)

A keresztény vallás tanítása, terjesztése és a keresztény erkölcsös életre való vezérelt léven az egyháznak isteni alapítója által meghatározott rendeltetése: világos, hogy a püspökök tiszte legfőképpen abban áll, hogy az egyháznak ezt a rendeltetését megvalósítsák és állandóan fenntartsák.

Ennélfogva a püspök elsőrendű joga és kötelessége, hogy papjait és híveit a katolikus hitben és erkölcsben ő maga személyesen, szóval és példával oktassa; és amennyiben ő maga erőinek elégtelensége folytán erre nem képes, arról gondoskodjék, hogy a rendes keresztény tanítás püspöki megyéje területén, minden fokon, állandóan és megfelelő módon megtartassék. Amiből viszont az is következik, hogy megyéje területén senki, sem világi, sem szerzetes pap, bármily néven nevezendő hittanítást nem teljesíthet a püspök kánoni engedelmével. Theologiai intézetek még bármily kiváltságos szerzet, vagy rend által sem állíthatók fel a megyés püspök engedelmével. Még theologiai doktorra sem avatható senki püspökének kánoni engedelmével és anélkül, hogy püspökének kezébe a hitvallást letette volna. Ez a jog, mivel a katolikus tan tisztasága fölött való örökös az alapja, oly veleszületett joga a megyés püspök tiszteinek, hogy ennek gyakorlásában őt semmiféle külön kiváltság, amelyet különösen szerzetek szoktak és szeretnek allegálni, nem akadályozhatja.

A keresztény nevelődés történetének ismerői előtt jóformán teljesen fölösleges rámutatni arra, hogy az egyház püspökei minden korban mily fényes kötelességtudással teljesítették a katolikus hitigazságok terjesztése és a kath. tudomány ápolása körül való apostoli kötelességeit. Hirtelen csak a Pázmány alapításaira emlékezzünk és jusson eszünkbe a Fogarasy Mihály egyetemi alapítványa, amelyből a kicsinyhitűek minden fontoskodása ellenére mégis csak számba szokik majd egy kath. egyetem. Csak nem kell elkalandozni az alapító szándékától. Mert lám, sajátságos, hogy a tapasztalt öregek mellette vannak az egyetem létesítésének; ők nem látnak áthatolhatatlan akadályokat; az ifjú óriások ellenben fontoskodó székszísszel akarnak agyonokoskodni a dolgot. Ebből pedig az a morál: hogy kicsinyhitűek ők még nagyon, mert apostoli eredményekhez, apostoli akarat, apostoli buzgóság és a mi ennek gyökere: apostoli hit kell.*) Valameddig püspökeinkben ezt látjuk, nincs okunk kicsinyhitűséggel felteni egyházunk jövőjét és a jelképeket.

De nemcsak a keresztény hit tanítását, hanem az istenimádás igaz módját és a keresztény erkölcsös életre való vezetést is egyházára bízta az isteni Megváltó; és így természetes, hogy az istenfisztelek rendje és a hívek lelki kormányzása további tényleges joga és kötelessége az egyház püspökeinek.

Az isteni tisztelet rendje körül is, úgy természetileg, egyetemes zsinatban, mint egyenként, a közösleges egyházi jog által kiszabott határok között a püspököket törvényhozó és a tör-

*) És a jelen esetben pénz, mert azok a bizonyos fiatal óriások csak ebben a tekintetben kicsiny hitűek az egyetem kérdésében. Szerk.

venyt végrehajtható hatalom illeti meg. Szent ténykedéseik tetemes része, mint p. o. a szentmise bemutatása és a szentségek kiszolgáltatása közös ugyan az áldozópapokkal; mindazonáltal a papszentelés, a bérmálás oly püspökrendi szent ténykedések, hogy p. o. a papszentelést isteni jog alapján senki más, mint fölszentelt püspök érvényesen nem végezheti. A bérmálás szent-ségének kiszolgáltatását a pápa ritka kivételkép misés papra is átruházhatja és p. o. a messze idegenbe menő híthírdető papokra át is ruhazza, de mindig azon kikötéssel, hogy csak püspök kezéből való szentelt krizmával végezhessek. Nálunk Magyarországon az egy szentmártoni bencés főapátnak van állandó kiváltsága a bérmálás szent-ségének kiszolgáltatására a saját külső egyházmegyéje híveire nézve. Vannak azonban még más szent ténykedések is, amelyeket a közönséges egyházi jog, jórészt ősrégi és majdnem kizárólag apostoli hagyomány révén a püspököknek tart fenn és amelyeket az egyházi belső beszédmód is főpapi ténykedéseknek nevez (Pontificalia.) Ilyen első sorban a szentelt olajok hármas sorozatának elkészítése Nagyesütörtökön. Ezt soha más, mint fölszentelt püspök nem teljesítheti. Soha se volt rá eset, hogy a pápa ezzel valaha misés papot, de ha másképp bíboros lett volna is, még kivételkép is megbízott volna; jóformán egyetértenek a kath. hitudások abban, hogy nem is tehetné, mert az apostoli időkig nyomozható kútfók erre nézve alig hagynak kétséget afelől, hogy a szent olajok elkészítése épúgy püspökrendi ténykedés, mint maga a papszentelés. A királyok és császárok fölkenése, templomok, kőből készült oltárok és vendéglátók (portaliá), kelyhek, harangoknak szent kenettel való fölszentelése, az apátok felavatása. Mindezen szent ténykedések helyes és törvényes elvégzése okából az egyetemes egyház rendelkezéséből a püspökök nemcsak a Misekönyv és a rendes szertartásos könyvek fölött rendelkeznek, hanem csakis a püspökök szent ténykedéseinek végzésére külön püspöki szertartásos könyvek is vannak. Ezek egyike a Pontificale Romanum, amely tisztán csak a szent ténykedések szövegét és a szöveghez való utasítást tartalmazza; másika a Ceremoniale Episcoporum, amely a püspököknek és a nekik segédkező egyházi személyzetnek részletesen körülírt ruházódását, viselkedését, teendőit stb. tartalmazza egyházon és egyházon kívül. Ez, hogy úgy mondjam, a püspökök étikett-kodexe. A Pontificale Romanum használatát minden püspökre nézve egyformán kötelező, magát a pápát sem véve ki. A Ceremoniale már mindenikre nézve más; mert p. o. a Ceremoniale Epporum-on kívül külön ilyen könyv van a bíborokok számára (Ceremoniale Eminentissimorum DD. Cardinalium) és egészen természetes, hogy a pápa és a pápai udvar részére szintén saját szertartási szabályzat áll fenn.

A püspök tiszte természeténél fogva nemcsak tanító, nemcsak öre és végrehajtója az anyaszentegyház istentiszteleti rendjének, hanem papjai és hívei erkölcsi életének vezére, atyja és gondviselője. Azért atyai hatalom illeti meg. Első sorban tehát az örökös, a főfelügyelet joga illeti meg őt. Hiszen a pásztor is arra való, hogy őrizze a rábízott nyáját; maga a görög eredetű püspök (episzkoposz) név is főfelügyelőt jelent. Szent Ágoston (De Civitate Dei L. 19. C. 19) szinte mentegeti ennek a szónak a használatát, midőn így ír: *Episcopatus nomen est operis, non honoris; graecum est enim. Ugy látszik, hogy a pogányok ironizálva emlegették a keresztények főpapi méltóságának ezt az elnevezését. Hát bizony ilyen az emberek*

eszejárása! Már a XVI. század hitújítóinak éppen ördögi találmány volt a püspökök elnevezés; azzal a neszsel, hogy újat mondanak, vagyis, hogy az ősi fegyelmet állítják vissza, (mert ők mindig hideget is melegget is egyszerre lehettek ihletett szájakból), visszakivánták a régi Izidor-féle magyarázatot és superintendens néven tisztelték az ő pót-püspökeiket. De nem soká tartott a dicsőség. Látrán ugyanis, hogy mégis csak tekintélyesebb is, meg népszerűbb is az a kiátkozott pápás püspök-cím: reaktiváltak. Arról már aztán ők se tehetek, hogy csak a címet állíthatták vissza, de a rang és jelleg nélkül.

A püspök felügyeleti joga kiterjed mindenre, ami a keresztény tanítás tisztaságát, az istentisztelet rendjét, a papság és a hívek erkölcsi életét illeti. Ennélfogva az ő engedelme nélkül nem szabad kiadni semmiféle olyan könyvet, mely a hit és erkölcs, a szent szertartások vagy az egyházi kormányzás dolgait tárgyalja. Felügyelő, ellenőrző, atyailag bíraskodó főpásztori hatalmát és tisztét a püspök mégis legkifejezőbb és legősibb módon a kánoni látogatás által gyakorolja.

Az apostolok egyebet sem tettek, minthogy egyházzól-egyházra járván, terjesztették a keresztény hitet, szervezték, rendezték az egyházközsegeket és fegyelmelték a megtérteket az evangéliumi erkölcsök mértéke szerint. Talán semmiféle egyházhatósági ténykedésre sem lehet az ősegyház idejétől kezdve, a keresztény századok során végigmenve a mai napig, annyi hitteles és oly bő történeti adatot felhozni, mint éppen a püspökök kánoni látogatásait illetőleg. A tridenti szent zsinat ezen püspöki látogatások céljául a tiszta keresztény hit tanítását, a teves nézetek eloszlását, a jó erkölcs terjesztését és az erkölcsi fogvatkozások orvoslását említi és azt, hogy a püspök a saját előszavával és főpapi ténykedéseivel az erkölcsre, tiszta és bekeszerető életre és hitbuzgóságra gerjessze hívei szívét. Egyszóval, hogy mint éltető szerve Krisztus titokteljes szent testének, az egyháznak: a test tagjait eláraszsa az isteni kegyelem éltető erejével s ha így áldást terjesztve, végig látogatta egész nyáját, tapasztalatairól személyesen számoljon be az egyház legfőbb pásztorának, a pápának. Innen van, hogy a püspökök meghatározott időben tartoznak Rómában az apostolfejedelmek sírjánál megjelenni és az egyház fejének a pápának, működésükről és megyéik állapotáról gondosan előkészített jelentést tenni.

Igen terjedelmes dolog volna részletesen előadni mindazt, amit az egyházi jog forrásai a püspök törvényhozó, bíraskodó és kormányzó hatalmáról és az ezzel kapcsolatos jogokról magukban foglalnak. Ismeretterjesztésül elég annyi hogy az egyházi törvényhozó hatalom a pápa és a püspökök kezében van. A pápa egymaga is, és a püspökökkel közösen, zsinatilag is, az egész egyházra terjedő érvénnyel hozhat törvényt és ebben az alakban, amint mondvá volt, együttes szavazat alakjában, az egyes püspököknek is van az egész egyházra kiható törvény-szerző hatalmuk. Megyéikben pedig az egyetemes jog keretén belül, amennyiben ezen egyetemes joggal ellentétbe nem kerül, szintén van általános kötelező törvényszerzői hatalmuk, mellyel megújítják sajátlagos viszonyait és a helyzet körülményeikhez képest saját legjobb belátásuk szerint szabadon élhetnek.

A püspök ezenkívül híveinek és papjainak bírója is; nemcsak olyan értelemben pedig, mint ahogy a miséspapok bíraskodnak a gyónatószékben, hanem a külső egyházi jogrendet illetőleg is, mégpedig akár saját személyében függetlenül minden másnak a tanácsától, akár más

sok tanácsával, rendes bírósági üléseken, akár pedig kirendelt rendes bíróságok által, mintahogy bevett szokás, hogy a püspöki szent-sékek által szokták a megyés püspökök a rendes bírói hatalmat gyakorolni. A törvényhozó és bírói hatalomból folyó joga a püspökök az is, hogy az egyetemes egyházi jogrend körén belül, igazságos és méltánylást érdemlő okokból az egyházi törvény megtartása alól, akár egyeseket, akár testületeket fel is menthet. De a mia püspöki hivatalnak legfeltűnőbb, hogy úgy mondjam klasszikus joga, ez az ő püspöki megyéjének kormányzása. Ez a tulajdonképeni püspöki hivatal, a főpásztori tiszt belső tartalma. Mindent, ami a kath. hit tisztaságát, főnyét, terjedését, éltető hatását, mindent, ami a kath. erkölcsnek mint hathatós gyakorlati életszabálynak, embert és társadalmat egyaránt boldogító érvényesülését illeti, mindent, ami az egyház szellemi és anyagi jóvoltának fenntartását és felvirágoztatását illeti, egyházban, iskolában, a ker. irgalmasság intézményeiben: egyaránt fölöl a püspöki kormányzat. És éppen ebből a perspektívából tűnik fel minden jozannal itélő előtt, hogy munkaköre és tehát felelőssége nagyságánál fogva valóban angyalok vállain is felelmetes felelősségű hivatal, amint ezt a tridenti szent zsinat e szép kifejezéssel mondja. Bizonyos, hogy a sikeres kormányzás a püspök elsőrendű és megkerülhetetlen felelősségű tiszte, mert elég világos szent Pál apostol tanítása, hogy a püspökök a Szentlelek által tétetnek az egyház kormányzására (Ap. Cs. 20, 28.). Éppen azért bírja a püspök az egyházkormányzó tisztelet alattalólított függetlenül, korlátozhatlanul és velük szemben minden felelősség nélkül, és éppen azért tartoznak neki papjai és hívei, mindabban, amit püspöki tiszteből kifolyólag rendel, leikiismeretbeli felelősséggel és engedelmséggel, nem kisebb mértékben és nem kisebb bűn terhe alatt, mint a gyermekek szülők és az alattvalók a törvényes felsőbbség iránti köteles tisztelet és engedelmséggel. Sőt, mivel kormányzó tevékenysége a halhatatlan lelkek érdekét szolgálja: a tisztultab keresztény felfogás mihamar átlátja, hogy a püspök iránt tartozó tisztelet és engedelmség belső érték dolgában kell, hogy sokkal nagyobb érdemszerző hatással bírjon, mint a társadalom erkölcsi rendje szerinti másnemű hatóság és felsőbbség iránt való tisztelet.

Ezeket előrebocsátottuk azért, hogy mielőtt a püspököt illető és rangját homlokterbe helyező külső, mintegy tiszteletadó jositványok és etikétkérdések előadásába fogvánk, lássa az olvasó, hogy tulajdonképen mi is a püspök, és hogy így az ő tiszte és hivatása mivoltát ennek belső értéke szerint tanulja megítélni, nem pedig ezen külsőségek szerint, mert habár ezek érdekes dolgok is, mégis az idők folyamán fejlődtek ki és az időkkel változnak is, de az apostoli hivatal természeté ugyanaz minden időben. Nem árt ezt hangoztatni különösen nálunk, ahol a külső parádé nagyon kapós jóság, s ahol sokan a püspököt aszerint taksálják, hogy milyen cifra — a huszára. Elvégre az a szent mártír, aki a nerói üldözések idején a börtön nyirkos szalmáján fekvé (mert rettentő kinosztatása után másképp nem lehetett), mellére helyezte a kenyeret és boros kelyhet, úgy áldozott és híveit is így áldoztatta, éppoly apostoli főpap volt, mint a római szent! Péter bazilika mostani archiepresbiter, mikor fényes segédletével, fejedelmi díszben pontifikál.

(Folytatjuk)

H I R E K.

— **Az erdélyi Róm. Kath.** Irodalmi társulat választmánya f. hó 10-én (szerdán) d. u. 5 órákor a szokott helyen ülést tart.

Az elnökség.

— **Személyi hír.** Püspök urunk folyó hó 5-én Kolozsvárra utazott. — Herceg Hohenlohené szül. Majláth Sarolta püspök urunk nőtestvére Gyulafehérvárra érkezett.

— **Kath. kör Gyulafehérvárt.** A megalakítandó kör közgyűlésének előkészítésére, az alapszabályok megbeszélésére, f. hó 5-én d. u. szűkebb körű értekezlet volt, melyen a meghívottak, mintegy huszonnégyen, mindannyian megjelentek. A 37 §-ból álló alapszabálytervezet egyik-másik pontjának megvitatásánál élénk eszmecserére fejlődött ki. Egyik pont tárgyalásánál különös érdeklődést támasztott Ujfalussy József dr. apátkanonok és Novák Ferencz polgármester felszólalása.

Mindketten ellene vannak a megalakítandó körnek, mert az a véleményük, hogy ez éket üt a bombát vet amugyis széthúzó társadalmi életünkbe, holott éppen a türelmes és barátságos együttlételet, s a magyarság tömörülését kell előmozdítanunk. Van már régóta fennálló kaszinó városunkban; ezt kell jobban támogatnunk s itt kell tömörülnünk.

E felszólalásokat élénk közbeszólások és tiltakozások tarkították. Zomoró Dániel kanonok-plebános az értekezlet elnöke válaszolva a felszólalásokra, kijelenti, hogy a kath. kör a a türelmetlenségnek nem lesz ápolója, mert ezt már a kath. jelző is kizárja, társadalmi életünk egységét pedig annál kevésbé bonthatja meg, mert az ez idő szerinti nincs meg, tehát inkább a megteremtésén fog munkálni. A magyarság érdekeinek ápolását meg hasonlóképpen egyik legfőbb céljának fogja tartani. Visszatartja tehát előtte szólóknak aggodalmait, mert ez a kör csak azokat akarja pótolni, amik eddig hiányoztak. Csodálkozik, hogy éppen a kath. kör eszméje ellen vannak kifogások akkor, a midőn városunkban minden más felekezetnek vannak különböző egyesületeik s ezeket támadni az elhangzott címen senkinek sem jutott eszébe. Hát csak éppen a kath. kör lenne ilyen állítólagos bomlasztó hatással?

Még több felszólalás után az értekezlet ismételtlen kimondta, hogy a kath. kör létesítését szükségesnek tartja s végig megvitatta az alapszabály tervezet összes pontjait. Végül elhatározta, hogy 7-én, vasárnap délután 4 órákor megtartja az alakuló közgyűlést, melyen a tisztviselők választását is megejti.

Ebből látni való, hogy a kath. kör létesítése biztosítva van. Működésének megkezdése után pedig az lesz a legnagyobb elégtétele, ha azok is, akik ez időszert — az új dolgokkal szemben méltánylandó tartózkodásból és bizalmatlanságból — az egyesületnek nem barátai, meggyőződve a kör nemes intenciójáról, humanus és áldásos működéséről, mihamarább tagjai sorába lépnek.

— **Mi az adott körülmények között a helyesebb?** A lefolyt héten Gyfehérvárt időzött, mint a főpásztor úr vendége, Kersch esztergomi karnagy és ismert egyházi zeneszerző, azon célból, hogy a papnövendékeket a gregorián ének helyes előadására beoktassa s egyben a vasár- és ünnepnap vesperásoknak szigorúan gregorián dallam szerinti éneklésére betanítsa. Itt azonban azon nehézség bukkant föl, hogy a különféle alkalmakra előírt s különféle dallamú vesperások betanulására a növendékek nem képesek. Ezen nehézséget nevezett karnagy úr úgy

oldotta meg, hogy hivatkozott egy privilegiumra, melynek alapján szabad minden alkalomkor ugyanegy jól betanult vesperást, pl. de Beata énekelni.

Ez a privilegiumos vesperás azonban igen furának tűnt föl s mert annak végzésével a jelenlevő papság még napi officiumának sem tehet eleget, hanem a napi vesperást még külön el kell végeznie, sokak szemében egyszerű ünnepi produkció színvonalára süllyedt.

Mivel pedig csakhamar kitént, hogy a rendes előírt vesperások betanulásánál az egyedüli legyőzhetetlen akadályt a himnuszok képezik: fölvetették a kérdés, hogy nem lehetne-e a himnuszokat, anélkül, hogy az egyházi rendeletekkel ellenkezésbe jönnénk, nem gregorián, hanem a régi, a növendékek által is jóformán ismert figurális dallam szerint énekelni? Kersch karnagy úr ezt eleinte lehetetlennek s az egyházi rendeletekkel ellenkezőnek nyilvánította. Később azonban a kellő felvilágosítások után, barátságos diskusszió közben beismerte, mert hiszen be kellett ismernie, hogy a breviárium himnuszai, bárha a többi részlet tisztán gregorián dallam szerint végeztetik is, „sive cantu plano (gregoriano), sive cantu musicali (figurali), quod magis placet“ énekelhetők.

Igy állván a dolog, pro praxi önként áll homlokterbe a kérdés: az adott körülmények között mi a helyesebb, az-e, hogy a könnyen betanítható s az egyházi rendeletekkel nem ellenkező figurális dallamú himnuszokkal minden alkalommal a megfelelő napi vesperást végzzük, mellyel a jelenlevő papság napi officiumának is eleget tesz, vagy pedig a gregorián dallamú himnusz kedvéért minden alkalomra ugyanazon vesperást énekeljük, s mert azzal a napi officiumnak nem lehet eleget tenni, a napi vesperást még külön is végezzük? E kérdésre az adandó felelet, úgy véljük, a mondatok alapján, senki előtt sem lehet kétséges. *Ujt.*

— **Az Erd. Rk. Tanítóegyesületek Szövetségének** választmánya jan. 30-án gyűlést tartott, a melyen a választmányi tagok közül Imets F. Jákó apát kanonok elnöklete alatt részt vettek Csiky Miklós, Fejér Ernő dr., Kórody Péter dr., Szász Károly és Péter János dr. Az elnök bejelenti, hogy az alapszabályok megerősítését az illetékes helyen megsürgette. A választmány úgy határozott, hogy mivel az alapszabálytervezet felterjesztése óta 3 hónap már régen emult, a szövetség törvényadta jogával élve megkezdí működését. — A választmány az elnök előterjesztésére kimondja, hogy a f. év nyarán Csik-somlyón a tanítói szentgyakorlatokat megelőző napon szövetségi gyűlést hív össze. Ezen célból a választmány a tanítói közvéleményt leginkább foglalkoztató kérdések közül ötöt-hatot kijelöl tárgyalás végett s ezeket közölni fogja az egyes egyesületekkel, azon kéréssel, hogy egy-egy kérdés előadására tagjaik közül valakit jelöljenek ki. A választmány azonban ezen eljárással nem akarja útját állani a tetszésszerinti tárgyalástásnak, azért a töle kijelölt pontoktól eltérő előadásokat is készségesen elfogad. A végleges tárgysorozatot a jelentkezések alapján a választmány kellő időben meg fogja állapítani. Épen azért az egyes egyesületek részéről jövő jelentkezések határnapjau máj. 10-ikét tüzi ki. Szükség esetén a választmány maga fog egyes tagokat előadás tartására felkérni. — Az elnökség az alapszabálytervezet megerősítésének bizonytalan volta miatt az illetek beszedését nem sürgette, de elismeréssel emeli ki, hogy a kézdiorbai egyesület úgy a tagjai után járó alapilletéket, mint az évi járulékokat befizette. A vá-

lasztmány az illetek beszedésére vonatkozó intézkedést a közgyűlésnek tartja fön, de az alapító tagokat föl fogja szolítani tagsági díjuk befizetésére. Együttal örömmel és köszönettel veszi tudomásul, hogy az elnök úr ö nagysága is az alapító tagok sorába lép. A választmány tudomásul veszi az elnökség azon jelentését, hogy Baka János csikszentmártoni, Balogh Pál csikszentkirályi és Ferenczi Ignác csiktusnádi tanítókat 45 éves tanítói jubileumok alkalmával a szövetség nevében üdvözölte.

— **Az alsíki róm. kath. Tanító-Egyesület** lélekemelő ünneppel ünnepelte meg Csikszentmártonon három tanító társa: Baka János, Balogh Pál és Ferenczy Ignác 45 éves tanítói évfordulóját. Az ünnep rendezésében, a mely f. é. január 24-én folyt le, s a nagysiker elérésében kiváló tevékenységet fejtett ki Todor István, a Tanító-Egyesület elnöke. A diszgyűlést megelőzőleg a róm. kath. templomban litánia és Te Deum volt. A templomból az ünneplő közönség feldiszipített lobogók alatt s a Rákóczy-nóta hangjai mellett vonult fel az iskola terembe. Itt a Himnusz eléneklése után Hosszú Ferenc alesperes, díszelnök, tartotta meg lendületes megnyitó beszédét. A jubilánsok érdemeit Szabó István tanító lelkes beszédben méltatta. Nagy hatást ért el Tamás Imre szavalata, a ki Bálint György főgimn. tanár és regens alkalmi költeményét igazi érzéssel adta elő. A közönségnek nagyon tetszett a szép költemény s úgy a szavalót, mint a szerzőt megtapsolták. Nagy számmal érkeztek köszöntő levelek is a jubilánsokhoz. Az erdélyi püspök úr ö méltósága leiratát, a melyben meleg hangon, szeretetteljesen üdvözölte a jubilánsokat, a diszközgyűlés felállva hallgatta végig s lelkesen megjelente. Lelkes hangú leiratokban üdvözöltek még az ünnepeket Imets F. Jákó, Ujfalussy dr. kanonok, az Általános Tanító-Egyesület elnöksége és még mások számosan. A diszgyűlés bezárása után az egyesület daloskora a Szózatot énekelte. Az ünneplő közönség este bankettre gyült össze, a melyen mintegy másfélszázan vettek részt. A kerületi papságot, tanítóságot és a csik-somlyói rk. főgimn. tanári karát számosan képviselték. Felköszöntőkben természetesen nem volt hiány. Legelőször Hosszú Ferenc alesperes köszöntötte fel az erdélyi püspök úr ö méltóságát, szeretett főpásztorunkat, a mire szűnni nem akaró lelkes eljénzés és taps hangzott fel. Miklós István szt.-mártoni plebános a jubilánsokat, Csoboth István tanító Hosszú Ferenc alesperest, köszöntötte fel. Több felköszöntőt mondott Todor István. A jubilánsok nevében Balogh Pál köszöntö meg szép beszédben, megható melegséggel az ünnepeletést. A lakomat táncmulatság követte. Nemcsak az erkölcsi siker volt fényes, hanem az anyagi is. Mintegy 300 K. a tisztajövedelem, melyet a Tanítók Háza javára fordítanak.

— **Görög-római darabok ifjúsági színelőadáson.** A brassói róm. kath. főgimn. tanárstülete és ifjúsága február hó 16-án érdekes színelőadással fogja Brassó közönségét meglepni. Az előadás a városi vigadóban lesz, melyen mind görög-római darabok kerülnek bemutatásra. A próbák már javában folynak és a darabok iránt városszerte nagy érdeklődés mutatkozik.

— **A nagyszombati Terézárház** a „Mária szobor-alap“ javára február hó 14-én a Terézárház nagytermében színelőadást tart. Színe kerül: A szökények. Vigjáték 4 felvonásban, dalokkal Irta N. N. K. A darab a következő részekből áll: I. A roz Gyuri és a Krampusz. II. A szökés. III. Rinaldó Rinaldini. IV. Apotheosis. Kezdeté d. u. 5 órákor.

— **Szobrot Kinizsinek.** A hálás utódok szobrot akarnak állítani a nagy törökverőnek Nagyvázasonyban s e célból a következő felhívást intézi a bizottság a nemzethez:

Emlékezni akarunk a régiekről, diadallal dicsőökről, nemzeti aranykorunk egy híres-neves hősről. — zászlót bontunk, az emlékezet zászlóját, melyen a Hollós Mátyás daliái közt legfényesebb az ő neve: a felföldi Kinizsi Pálé.

Kinizsi!... A magyar vitézség vett tetet benne, a szittyá Achilles ő, édes testvére a virtusban jó Tholdi Miklósnak. Legenda ma már az ő neve, csodákat regélő: história, bőbeszédű történet, mely a maga hét betűjével köteteknél többet mond el a magyar nagyság legnagyobb koráról.

Kinizsi!... Trombitaszó, mely a messze multból, a fekete sereg ajakáról végigdörög a századokon és ébreszt, — villám, mely mindig újra fénylik, főleg mikor bebortol, és lelkesedésre gyújt, ha kialszik a szent tűz a szívekből. Ki ne ismerné az ő élete igaz meséjét? Ki ne tudná, hogy lett Bihar-Kinis molnárlegényéből Mátyás király legvitézebb katonája? Emeli a malomkövet fejedelme előtt... Óriás, de nemcsak testben, hanem szívben és elmében is. Oldalán Magyar Balázsnak, ki leányát adja oda neki, hamar növekszik ő a dicsőségben. Spielbergnél veri a eschet-morvát, Boroszlónál a németet, Kremsnél az osztrákot, de mindezek felett száz esatában veri a törököt. A kenyérmezei hős neve vészkiáltás, mely elől Konstaninápolyból Ázsiába futnak vissza a szultán testőr-seregei. Mikor azután „Meghal Mátyás és oda az igazság”, ezt a verszöndögöt is Kinizsi igyekszik menteni: ország-bíróvá lesz Ulászló alatt. Öreg már nagyon, szelüti a nyelvét, beszélni nem tud. — de kardja azért még ekkor ékesen szól. Mikor a halálát érzi, lekerezkedik királyától még egyszer a Végekre, nagyot győz meg egyszer és török zászlókra veti halottas ágját. A felhold elhalványul, az ő élte napja is diadalmas nyugovóra térhet.

Mi, a veszprémmegyei Nagy-Vázsony lakói büszkén valljuk: a nemzet szaván legelsőbben a mi hősiünk ő. Városunk a Kinizsi egykori városa, csata közben olykor idejött ő a mi földünkre pihenni. Vázsonyt kapta Mátyástól donációba, várat épített ide és a maga és szülei lelki idővere pálos-kolostort alapított. Ha ott a halhatatlanság szülőföldje, hol a halál rak feszket: a miénk Kinizsi már csak azért is, mert a mi Szent Mihály-templomunkba van eltemetve.

Fájdalom, rom már ma nemcsak a Kinizsi Pál vára, hanem dült rom örök nyugvóhelye is. Kinesások kirabolták, kíváncsiak kiforgatták: utóbb az alsó-templom körül fekvő régi temetőben jeltelenül hantolták el a hős esontjait. Kriptájának fedőlapja sem áll többé a vár előtt: muzeumba került a törökverő pallossal és az óriás páncélingével együtt.

Magyarok! Emlékezzünk a régiekről, dicsérjük a hősokeket, ha azt akarjuk, hogy e hazának még hős fiai legyenek. Dicsérjük Kinizsit, védjük meg emléket az ellen a hazátlan racionalizmus ellen, mely szentségtörően csak „verben gázoló vadállatot mer látni a legvitézebb magyar daliában. A rövidlátó rágalom feleli, hogy Kinizsi a XV-ik században élt és hogy senki se lehet mentes kora hibáitól, — de mindennekfelett bünyösen feleli azt, hogy ép a becsnérelt Kinizsi volt az, a ki Európát és kulturáját megvédte a mohamedán Ázsia ellen. Senki a kultura nevében ne bántsa Kinizsit, mert hisz az a nyugati kultura csak azért nö-

vekedhetett olyan nagyra, mert Európa kapujában, Magyarországon, hős magyar kar állta útját a fenyegető töröknek. Ebben a harcban, a nyugati muvelődésért, vészett el a magyar, ezért maradtunk mi el Európától: ha a hálátlan Európa elfeledte volna, jusson legalább nekünk eszünkbe! Mátyás lángelméje e földnek, első birodalmává emelte a Magyarhont, jólétet, hirt szerzett e hazának és midőn e kincs védelmére az az új-kor első állandó hadseregét megteremtette, abban a hős Kinizsinek volt a legnagyobb része. Nem gyáva beesmerlés, hanem elismerő tisztelet emlékének!

Van lelkük a romoknak is. — és mi végre megértettük a nagyvázasonyi romok szavát. Megihlette e szó szívünket s elhatároztuk, hogy itt, az ő városában emléket állítunk, szobrot emelünk a tetet vett magyar vitézségnek, hős Kinizsi Pálnak. Hadd süvegelje meg a kislelkü racionalizmus, a magyar ifjúság pedig ne a a kultura veszedelmét félje, hanem a kultura megmentőjét ünnepelje Mátyás király legvitézebb katonájában.

Honfitársainkhoz fordulunk, az ő áldozatkészségük elé járunk lelkes tervünkkel, jámbor szándékunkkal. Szépen kérünk minden magyar embert: áldozzon ez emlékre és ismerősei közt is gyűjtést indítson mentül szélesebb körben!

Dicsérjük a hősokeket, ha azt akarjuk, hogy e hazának még hős fiai legyenek!

Pénzküldemények a „Kinizsi-szoborbizottság”-hoz Nagyvázasony (Veszprém vm.) intézendők.

— **Magyar törvény a dohányzás ellen.** Eleink is nagy kedvelői voltak a gondülő pipának s hogy az országban aránylag gyorsan terjedt el a dohány élvezete, része volt benne a töröknek, akinek sok szokását elsajátítottuk. A másfélszáz estendő török uralom alatt volt ideje őseinknek a füstölést eltanulni. Krónika említi, hogy már 1579-ban a török szövetség Báthory Kristófnak dohányással és pipával kedveskedett. Apaffy Mihályt 1663-ban Érsekújvár alatt kínálta meg a nagyvezér egy pipa dohánynyal. A különben erős természetű fejedelem azonban annyira rosszul lett a szokatlan élvezetből, hogy megfogadta, többé nem él ezzel a gyönyörűséggel, sőt azt másoknak is eltiltja. Egyik tilalom a másikat követte s végre 1670-ben a Gyulafehérvárot egybegyűlt országgyűlés a következő törvényt hozta: „XIII. Artikulusz. A tobák megtilalmazásáról és aki béhozna, annak büntetéséről. A tobáknak alkalmatlanságával minémü romlás követé némely atyánkfiait, nyilván vagyon, másképpen is sok pénzt emésztvén meg ez hazánkban az ilyen kereskedők, hogy azért ennekutána senkinek is afélét az hazában szabadon behozni ne legyen, sőt akinek de praesenti vagyon, post expirationem praesentis dietae csak tizenötöd nap alatt árulhassa, poenája pedig, aki béhozza a legyen, hogy mind harnincadokon, vámonkon, falukon, valamint minden egyéb nála levő javaival elvétessek azon helybéli tisztek által; faluban pedig a falusi bíró is elvétesse; jóságos ur s Nemes ember pedig ha él vele, 50 forint, egy ház helyi Nemes ember 12 forint, paraszt ember 6 forint poenája, melyeket a tisztek sub poena articulári tartozzanak exequalni comperta tamen rei veritate. Az paraszt ember pedig, ha a Dominus terrestris élbbeni, az büntesse meg, ha pedig a tiszt, ugyan a tiszt büntesse meg, ide értvén papokat, deákokat, és indifferenter minden némü rendeket.” A törvény, amint látszik, elég szigorú volt, de apaink dohányszó készségét vajmi kevéssé mérsékelté, mert akinek végre kellett volna hajtani, az is áldozott a tiltott élvezetnek.

C S A R N O K.

Szigetek apostolai.

(Folytatás.)

De mi nem világi, hanem lelki dolgokért jöttünk ide; ezekről is meg kell tehát emlékeznem. Minden reggel, valamivel napkelte előtt kagyló-sípall adnak jelt hiveinknek a fölkelésre és imára; második sípolásra mindnyájan még a kisdedek is anyjok karján megjelennek a templomban. A beharangozás után elmondja a nép az Urangyalát. Ezalatt a lelkesz fölöltözködik a szentmiséhez. Délelőtt keresztény oktatás van. Deli harangszóra térden állva mondják el otthon az Urangyalát. Este megint kétszer adnak jelt a kagyló-sípall, mire a hívek a templomba sietnek imádkozni és a szentolvasót elmondani; mielőtt szétmennének, a lelkesz röviden fejtegeti vagy kikérdezi a katekizmust. Vasárnap délelőtt prédikáció, délután szentségimádás vagy keresztút is van.

Október 6-án egy francia hadihajó megállt a sziget előtt, kapitánya pedig partra szállt. Ennek a látogatásnak előzménye volt. Mielőtt elindultunk a Gilbert-csoportra, levélben megkértem az Oceániában allomásosó francia tengerenagyt, tételesen szemlére küldött valamelyik hajójával látogatást szigeteink között, hogy a benszilöltek és mások is lássák, miszerint Franciaország védelme alatt állunk, mint annak polgárai. A benszilöltek megbánulták a nagy hajót, sőt többet meg is látogatták. Mikor a kapitány kérdezett, tehet-e nekünk valami szolgálatot, arra kértem, vigyen el és álljon meg Nukunau sziget előtt. Onnet ugyanis azt írta a többször említett Eveu, hogy már többen szeretnék fölvenni a kath. keresztiséget, de a prot. misszió emberei fenyegetik őket. A kapitány készséggel teljesítvén dhajtásomat, hajójára mentem; Noutiba csak hónapok mulva terek vissza, de ez nem baj, mert ott maradt Leray paptársam és kedves Konrad fráterünk.

Másnap kiszálltam a kapitánynyal Nukunau szigetre, ahol végre találkoztam Eveu úrral, a Gilbert szigetek első apostolával. A kapitány a négyülésen kijelentette, hogy a kath. hithirdetők a hatalmas Franciaország oltalma alatt állanak.*

Nonuti szigeten a kath. hívek száma 1889 végeig, tehát másfél év alatt 1300-ra emelkedett, mert a protestánsok közül is sokan megtértek, ami nem tetszett a prot. misszió vezetőinek. Nehézlelősök nem ismert határt, mikor Poraira nevű előkező hívők szintén megtért nejevel együtt. A benszilöltt prot. tanító a mancapa vagyis községházában a népgyűlés előtt megtámadta a kath. híveket, mint akik Máriát tisztelik, szentírásuk pedig nincs. A protestánsok előbb csak gyalázkodtak, a katolikusok pedig védekeztek; mikor azonban a prot. tömeg elkezdett verekedni, a kath. rész sem hagyta magát. Bontemps atya szétválasztá a feleket. A protestánsok másnap reggelre segítséget kapván a szomszéd falukból, megtámadták a szentmiséről kijövő híveket, de a két hithirdető nagynehezen szétválasztá a feleket.

A misszionának főnöke, ft. Bontemps atyá 1890-ben súlyos beteg lett, mikor paptársra ft. Leray (olv. Löráj) atya más szigeten tartózkodott. Közeledni érezvén halálát, megkérte Konrad frátert, készítse el koporsóját. Konrad fráter néhány perc múlva avval a szomorú hírrel jött vissza, hogy nincs a házánl deszka.

— Akkor begyöngölőd testemet a gyékényem-

* Ekkor a Gilbert-szigetek még nem voltak angol birtokok.

be, mondá nyugodtan a beteg. Kevés gondolkodás után azonban figyelemzette a kedves testvért, hogy itt és itt van még két szál deszka. Konrád fráter meg is találta és mindjárt hozzáfogott a munkához a szomszéd szobában, ahonnan a fűrészelés és kalapálás behallatszott a teghez. De a koporsó egyelőre nem kellett, mert a beteg fölgüglyült és 7 évig lánának használta még a koporsóját.

Mindjárt 1891 elején Bontemps atya Konrád testvér kíséretében egy közönséges sajkán Tapituea szigetre ment, ahol 4 hónap alatt 3000 ember iratkozott be kátholikusként. Ezalatt Leray atya Nonuti szigeten egy keresztet állított föl, melynek története van.

Egyik közel faluban Bontemps atya az imahelyre két izben is telt keresztet, de szentségtörő kezek mind két izben levették. A kath. hívek kiengesztelésül kápolnát építettek arra a helyre. Szerettek volna nagyobb keresztet is emelni, de a szigeten nem volt alkalmas fa. Mikor a sziget zátonyan egy hajó törést szenvedett, a nagy árbócot is kifogták az emberek és ebből csináltak keresztet.

(Folyt. köv.)

A szerkesztő üzenete.

Zs. Miként tetszik látni a küldeményt felhasználtuk. Hálás köszönet érte Kivánságának is eleget fogunk tenni, csak ahhoz, hogy a t. példányt rendszeresen megindítsuk, meg egy pár munkát kérünk. Nembizalmatlanság ez részünkről, de olyan zsrnalisztai szokás, melyet mi is meg akarunk tartani.

G. E. Csik-Tusnódfüzdő. A dolog előttünk teljesen érthetetlen, mert kiadóhivatalunk a lapot pontosan elkészpedálja. Érthetetlen különösen azért, mert legutóbbi számunk is ezzel a nyomtatott postai jelzéssel került ide vissza: „Elutazott.” Ebből világos, hogy a haj az ottani postahivatalnál van. Meltóztassék utánna járni; mi a jelzett számot felterjesztjük a postaigazgató sághoz.

Pályázat.

— Gyergyószárhegy hitközségében a kántori állomás elpályázás folytán üresedésbe jöven, arra az egyháztanács 1904. év február 15-ikéig terjedő időre pályázatot hirdet.

Lakása: 4 osztályú kőház, a szükséges gazdasági épületekkel és kúttal az udvaron.

Jövedelmei a) kepeváltság címen a község majorsági pénztárából járó, évnegyedi előleges részletekben bélyeges nyugta mellett felveendő 1000 egyezer korona törzfizetése. b) iskolai mintegy 150 egy-százötven korona. c) A pium legatum pénztárából 3 korona 12 fillér. d) Canonica porció 11 hold szántó és kaszáló.

Kötelességei: A kántori összes teendőkön kívül, az énektanítás az elemi iskola 4. 5. és 6-ik osztályaiban, a gazdasági ismételő iskolában és a legényegylet tagjainak.

Kik ezen állomást elnyerni óhajtnak, keresztlével, kántori oklevél és esetleg szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt kérelmüket alulírt elnökséghez adják be.

Személyes megjelenés és próba feltétlenül szükséges.

A megválasztott és kinevezett kántor köteles az erdélyegyházmegyei kántori nyugdíjalapba belépni és a szabályszerű díjakat pontosan fizetni.

Gyergyószárhegy, 1904. január 5-én.

Both Ferenc, elnök.

SZŐLŐLUGAST

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas. (bár kuszó természetű) mert nagyjából ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. — hol lugsanak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házuakat az egész szőlőérés idején a legkitűnőbb muskatály és más edes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem és nincsen oly ház, melynek fala mellett a legesekélyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek kerítéseknek stb. a legremekebb díszje, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legfeladatosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fénynyomatu katalogus bárkinek ingyen és bérmentve küldetük meg, aki ezimét egy levelezőlapon tudatja.

Czím: Érmeléki első szőlőültvénytelep Nagy-Kágya, Szekelyhid.u. p.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

PÉCSETT.

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. Orgona és harmonium-gyár

Alapítattott 1867.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitünő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat.** — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatic) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nines befolyással reájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzleletünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.

Raktáron kitünő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor-ig).

Mindenemű **javitásokat, hangolásokat** és **átépítéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEPLOM FESTÉS.

Első országos műfestészeti és iparművészeti intézet Alapítattott 1887-ben

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprimás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlv. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és mómárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipszmárvány (stucco), keresztek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészli kivitelben bámulatos olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

Olajba oltárkép

magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök becse van és egyszersmind szobadisz. továbbá előnyös nász-, nev- és születésnap. vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéku szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabb kivitelben készítem e

Nagysága 25x32 35x45 55x65 65x80 75x110 85x125 100x150

18	25	40	55	95	120	180

Poichromozott fa-szobrok,

aranyozott széllél

magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

A t. közönség becses figyelmébe ajánljuk a **Közművelődés hirdetési rovatát.**

Birtokok eladása vagy vétele, haszonbérletek kihirdetése, állások betöltése, árverések vagy árlejtések határidejének közlése, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetése és ajánlása, továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladásának vagy vételének kihirdetése a Közművelődésben biztos sikert eredményez.

Hasznosan lehet továbbá a Közművelődésben való hirdetes útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat, fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, **butorokat, háztartási, gazdasági és más eszközöket stb. stb.**

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló

hirdetés egyszeri közlési díja K' 15.—

Egy fél oldal „ 10.—

Egy negyed „ 6.—

Egy nyolczad „ 4.—

Egy tizenhatod „ 2.—

Egy harminczketted „ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik, és pedig □ cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

== A hirdetések díja előre fizetendő. ==

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a Közművelődés kiadóhivatalába intézendők.

Tisztelettel

a kiadóhivatal.

Püspök urunk böjti intelme hiveihez.

Krisztusban Kedves Hiveim!

Erősen zúg füleinkben a farsangi zaj és a világ fiai mohón élvezik a rövid örömnapokat és gondosan szedik fel annak apró morzsáit is. mintha öröm nem is fakadna többé számukra e világon. Egészen úgy tesznek, a hogy azt a „Bölcsesség könyve“ évezredek előtt megmondotta: *„Jertek, éljünk a jelenvaló jókkal és élvezzük gyorsan a mi teremtetet, még az ifju korban. Drága borral és kenetekkel töltözzünk és ne muljék el tőlünk az idő virága. Koszoruzzuk meg magunkat rózsákkal, mielőtt elharvadnának, egy mező se legyen, a melyet el ne járjon a mi bujaságunk . . . Rövid és unalmas a mi életünk ideje és nincs könnyebbség az embernek végén és nincs, a kit tudnánk, hogy visszatért volna az alvilágból.“* (Bölcs. 2. 6. 7. 8.)

Amig így tombolnak a világ fiai, az alatt az Anyaszentegyház egybegyűjti övéit és vezeti őket a legméltóságosabb Oltáriszentség elé, hogy vigasztalják Azt, ki végtelen szeretetből annyit szenvedett lelkünk üdvössége miatt és szenved most is a világ hálátlansága folytán; azért figyelmeztet minket már ezen farsangi napok zajos és sok esetben nagyon vétkes kicsapongásai közepette az Üdvözítő szavaira: *„Ime felmegyünk Jeruzsálembe és beteljesednek mind a mik megirattak a próféták által az ember fiáról. Mert a pogányok kezébe adatik és megcsufoltatik, megostoroztatik és megpökdöstetik.“* (Luk. 18. 31.)

Kedveseim, tartsatok velem együtt az egyházzal és ártatlan. bűn nélküli örömeinkben töltve ezen napokat, gondoljátok már most az Úr Jézus fájdalmaira, miket értünk elszenedett.

Mérsékelten mulatni, vigadni nincsen az Isten parancsa ellen; meg is üzent az Úr apostola által: *„Örüljétek az Úrban mindenkoron; ismét mondom, — örüljétek“* de hozzá teszi: *az Úrban és „a ti szerénységetek ismeretes legyen minden ember előtt, mert az Úr közel vagyon“* (Filip 4. 4.) Maga Krisztus Jézus, kit nevetni nem látott soha senki, mégis egyszer részt vett az örömben tanítványaival és szent anyjával Máriával a kánai menyegzőn; örülhet tehát és vigadhat a jó keresztény ember is, csak hívja oda Jézust és Máriát, vagyis ne hiányozzék ott a keresztény méltóságnak szelleme.

Isten akarja is, hogy a munka által elfárasztott test és a gondok által lecsapant lelkierő ismét helyreállíttassék ártatlan felüdülés által. Isten maga gondoskodott is arról, hogy a test érzékei és a lélek tehetségei megtalálják az alkalmat felüdülésre, azért teremté a szemek számára a szép vidékeket, virágokat, madarakat és a teremtet világnak csudáit; a fülek számára a zenét és éneket; az orr számára az ezerféle kellemes illatot; az izlés számára a sokféle ételt, italt; az érzés számára pedig az ártatlan barátkozás kellemeit.

Az Isten adta örömök magukban véve tehát nem bűnösök, csak az ember teszi azokat vétkekké, vagy azért, mert mód nélkül élvezi azokat, vagy mert bennök már nem felüdülést keres, hanem egészen más valamit, kielégítvén kevélységét, hiúságát, pénzvágyát, korhelyiségét, érzékiségét, restségét. Sőt számtalan ember arra törekszik, hogy a földi örömeiket minél izgatóbakká tegye és nem is örülhet többé, hacsak bűnös szenvedéleiket teljesen ki nem elégítheti.

Mulathatunk tehát még a farsangi napokban is, csak az Úr félelmét ne tévesztjük el szemünk előtt, mert még ezen napokban is Ő az Úr, kinek tisztelettel, hódolattal, engedelmességgel tartozunk és nem adott szabadalmat arra, hogy most gazdátlanul élhessünk; most is gyűlöli a bűnt, mint bármely más időben és nem köti le szeméit, hogy kicsapongásainkat ne lássa, most is bünteti a vétket és a bűnre szolgáló alkalom most még veszedelmesebb.

Miért lenne most megengedve olyasmi, a mi más időben súlyosan tiltva van? Miért lenne most szabad Istennek és szent törvényeinek hátat fordítva a lelkiismeret szavát magunkban elnémítva, a pogányvilág féktelenségei szerint örjöngeni?

Most is int a mi mennyei Atyánk és kegyes Megváltónk: *édes gyermekeim és testvéreim: ne adjatok helyet az ördögnek. Józanok legyetek és vigyázatok, mert a ti ellenségetek az ördög, mint az ordító oroszlán, körüljár, keresvén, a kit elnyeljen;* (Pét. 5. 5.) *„ha a szemed, kezed, lábad botránkoztat meg téged, vágjad ki, vágjad le azt“* — *„jaj annak az embernek, ki botránnyt ad másoknak“*,

— *örkődjétek és imádkozzatok, hogy kisértetbe ne essetek“*, — *„a ki keresi a veszélyt, el is vész abban“*, — *„paráznság, hálátlanság, szemtelenség, bujaság, harag, veszekedés, részegség, tobzódás és ezekhez hasonlók — Isten országát el nem nyerik.“* (Gal. 5. 20.)

Bizony, kedveseim! ezen napokban is lehet meghalni és Isten ítélőszéke elé kerülni, most is erőszakot szenved a mennyország, most is kell harcolnunk körülötünk ólálkodó ellenségeinkkel, sőt most inkább mint máskor, mert ők most merészebbek, szemtelenebbek mint máskor.

Valljuk meg, hogy a gonosz léleknek most nagy aratása vagyon, mert a legtöbb ember e napokban teljesen vak, siket, érzéketlen, nem látja sem az Isten, sem a mennyországot, sem a poklot, sem Jézus Krisztust a keresztfán; — nem törődnek sem a vasárnapi kötelességgel, sem a böjttel, sem a szülőknek tartozó tisztelettel, engedelmességgel; a legnagyobb könnyelműséggel veszélyeztetik drága egészségüket túlságos felhevülés, rossz levegő, meghülés, mértéktelen evés-ivás által. Számtalan fiatal egyén e napokban szívja be gyors elpusztulásának csiráját, de még inkább örök halálának, mert ember meg nem számlálhatja azt a sok külső és belső súlyos bűnt, melyet most Isten hatodik parancsa ellen elkövetnek. Megszámlálhatlan tiszta, ártatlan lélek szába tiportatja azt a hófehér liliumot, mely azelőtt az egész mennyországot megörvendezteté; nagyon sok boldog házasság most lett boldogtalanná az ezerféle csábítások folytán. Csakugyan örvendhet a gonosz lélek a *farsangi napoknak*.

Mig az édes Jézus láthatóan itt élt a földön, az ő legkedvesebb pihenő helye volt az Olajfák hegye. Ott szokott imádkozni egész éjjel, ott pihent meg a pusztai földön, szent fejét egy kőre támasztva; ott kezdte meg keserves kinszenvedését, ott izzadtott vért szomorúságában a sok elveszendő lélek miatt. — Ha most újra megjelenék közöttünk láthatóan, ismét csak az Olajfák hegyét keresné fel ezen napokban különösen, és minden évben ezen gyászos napokban is megújulna ismét nagy szomorúsága és vérrel való verejtékezése és fájdalmában felsóhajtana: *„Mi haszna az én véremnek!“* (Zsolt. 29. 10.) Kezdene újra remegni és borzadni,

mert a pokol meszsziire nyitotta fel torkát és nyeli el a megváltottakat, pedig volt elég eszközük, hogy könnyen üdvözüljenek és mégis vakon, gondatlanul, nevetve, tánczolva sietnek a borzasztó örvény felé és hullanak le az örök tűzbe.

Ha ezt látnák a pogányok, milyen gúnyra fakadnának szent vallásunk ellen! „Hát ez az a híres vallás“ mondanák „a mely egy szegény alázatos, keresztre feszített Istent imád? mely még a legtitkosabb rossz gondolatokat és vágyakat is tiltja? mely a szűk utat, a keresztre feszített életet a bűnbocsánatot írja elő követőinek? — Valóban egy hajszállal sem vagytok jobbak mint mi.“ — Milyen fájdalmat okozhat ez Jézus szent szívének, hogy Őt oly rossz hírbe hozzuk, mintha az ő vallása csak szemfényvesztés volna, mely a farsangi időben mindent megenged, hamvazó szerdától kezdve pedig mindent megtilt. — mely a bűnt majd helyesli, majd megbünteti, a szerénységet sürgeti, máskor pedig a szemtelenséget, mértéktelen korhelykedést, fajtalanságot megtűri.

Kedves Hiveim, kiméljük meg édes Üdvözítőnket ezen fájdalomtól és valljuk meg hitünket ezen napokban is; valljuk be, hogy keresztények vagyunk és már nem pogányok; hogy elismerjük Krisztus életpéldáját az egyedül üdvözítőnek, hogy az önmegtagadás útját ismerjük el az egyedülinek, mely az életre vezet; hogy Isten gyermekeihez, a mennyei család tagjaihoz nem illik pogány módra mulatni. Az Anyaszentegyház 19 századon át küzd ezen farsangi pogányságok ellen, de mert keresztény, de pogányérmű gyermekei ellenállnak szent törekvéseinek, kitétetni templomaiban a legméltóságosabb Oltáriszentséget és nagy búcsukat enged azoknak, kik e napokban ott keseregnek az oltár előtt és imádkoznak a bűnösök megtéréseért.

Az oltáron rejtett Üdvözítő fájdalommal kiált: „Szivem megháborodott bennem és a halál félelme szállott reám. — Idegenné lettem atyám fiainál és jövendőnyé anyám fiainál, — könyörüljtek rajtam legalább csak ti barátaim.“ Vigasztaljuk meg a végtelen Szeretet bánkódó szívet; látogassuk meg gyakran, ha lehet, áldozunk meg áhitattal, hogy a mi jó szívében némi kárpótlást nyerjen a sok és örök veszteségért, melyet most el kell szenvednie.

Mutassuk, hogy van még hálás szívünk a dicsőség királya iránt. Mulatozunk mi is, de tartsuk Istent szemünk előtt és el ne dobjuk magunkat. Mutassuk, hogy Isten kedves gyermekei vagyunk és a hűségből nem engedünk, sőt annál jobban szeretjük őt, minél inkább sértik

mások. Hadd mondhassa rólunk is az Üdvözítő: „Mivel pedig ti vagytok, kik velem megmaradtatok kísértéseimben: én is elrendelem nektek, a mint elrendelte nekem Atyám az országot.“ (Luk. 22. 28.) „Minden, a ki megvall engem az emberek előtt, az ember fia is megvallja azt az Isten angyalai előtt.“ (Luk. 12. 8.)

A szt. böjti idő közeleg. Ritkán volt annyi okunk keresztény életre törekednünk, mint napjainkban. Látjátok magatok is, hogy a gonoszság mind nagyobb mérveket ölt, mind nagyobb tért foglal és már egész nyíltan jelenik meg teljes szemtelenségében. A megszámlálhatatlan rossz példa között nagyon nehéz jónak lenni. Ha nem ragaszkodunk nagyon az Úr Jézus tanításához, példájához: ha nem hallgatunk gyermeki alázattal Anyaszentegyházunk intó szavára, el fog sodorni minket is a gonoszság árja és elveszítjük hitünket teljesen és ilyen sivár, istennélküli állapotban találhat minket a halál is. Várhatunk-e irtalmat, örök üdvösséget pogány élet után? Ne áítsuk magunkat. A milyen az élet, olyan a halál; szeretnélküli halálra pedig csak örök kárhozat következhetik.

Azért kiválóan ti keresztény szülők adjatok jó példát gyermekeiteknek. Mutassátok meg nekik, hogyan kell a kereszténynek élnie. Imádkozzatok velük és értitek, ne káromkodjatok és ne átkozódjatok; szenteljétek meg a vásár- és ünnepnapokat, mert a milyen vásárnapotok, olyan lesz halálnapotok is. Áldjátok meg naponta gyermekeiteket. Szorgoskodjatok alattvalóitok lelkiüdvéről, mert felelősek vagytok értük. Tegyetek jót mindenki-vel, hogy Isten is irgalmasan tekintsen családokra. Járjatok gyakran a szentségekhez és vigyétek gyermekeiteket is a lelkiatyához és az Úr Jézushoz. Neveljétek tiszta nemzedéket házatokban és ne tőrjétek semmiféle ocsmány beszédet, játékot, veszélyes társalgást, „mert se paráznák, se házasságtörők, sem a részegesek nem fogják birni Isten országát“ (1. Kor. 6. 9.) Ne tőrjétek bűnre szolgáló alkalmat házaikban. Utáljátok és utáltsátok meg gyermekeitek által is a bűnt, mert „a bűn szegényekké teszi a népet“ (Példab. 14. 34.) Uralkodjék Jézus, Mária és Szent József házatokban. kiknek oltalmába ajánlak titeket ép úgy mint önmagam, kívánva, hogy mindnyájan az Ő társaságukban haljunk meg egykoron. Ámen.

Gyulafehérvárt, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, az üdvösségnek 1904. esztendejében.

*

A folyó év böjti és megtartóztatási napjaira nézve az Apostoli Szentszéknek a

magyar püspöki kar részére 1899 január 27-én 7 évre adott fölhatalmazása alapján (L. 1900. évi II. és III. sz. körlevelet) az erdélyi egyházmegye világi és szerzetes papsága és világi hivei számára a következő fölmentéseket és engedményeket adjuk, anélkül, hogy a szerzetesek külön böjti szabályait érintenők:

1. Böjti napok, amidőn jóllakásig naponta csak egyszer szabad étkezni és a huseledel tilos, a következők:

a) Advent szerdái és péntekai, b) a nagyböjt szerdái, péntekai és szombatjai, c) a nagyhét utolsó napjai nagyszabdától kezdve, d) a kántorböjtek. Végre e) karácsony, pünkösöd, szent Péter és Pál apostolok, Nagyboldogasszony és Mindenszentek ünnepeinek vigíliái böjti napok.

2. A nagyböjt hétfői, keddi és csütörtöki napjaira az egyszeri husevést megengedjük, de nem az esti étkezés alkalmára. Hal és hus vegyítése pedig még vasárnapokon is tilos.

3. A nagyböjt vasárnapjain naponta többször is szabad húst enni.

4. Csupán megtartóztatási napok, amelyeken napjában többször is jóllakhatunk, de a hústól tartózkodnunk kell, ezek az évnek összes pénteki napjai, amelyek nem szorosan vett böjti napok és az 1. pontban megemlítve nincsenek.

5. Szombatokon, amelyek nem szorosan vett böjti napok, az apostoli engedmény szerint, ha nem akarjuk, nem vagyunk kötelesek a hústól tartózkodni.

6. Nagypénteket kivéve bármely napra megengedjük még az estéli étkezésnél is a zsiradék használatát.

7. Utasoknak, amíg úton vannak és kénytelenek vendéglőkben étkezni, ahol böjti eledelt nem egy könnyen kaphatnak; utazó kereskedőknek és akik vásárok alkalmával kereskedést üznek, szintűgy a vásárookra gyülekező népnek; továbbá azoknak, akik nem bírnak saját háztartással, hanem egész éven át vendéglőkben, fogadóknak, kifőzőkben vagy korcsmákban étkeznek, ezek családjainak és szolgálóknak a megtartóztatás alól egész esztendőre fölmentést adunk, kivéve a nagyhét három utolsó napját és karácsony böjti napját.

Szolgálóknak, szolgálóknak és azoknak, kik kénytelenek olyan családoknál étkezni, ahol a megtartóztatás törvényét figyelembe nem veszik, fölmentést adunk, csak ki legyen zárva a vallás megvetése. Mindazáltal azon legyenek, hogy a hústól legalább nagypénteken tartózkodjanak.

Fölvívom a t. lelkészkedő papságot, hogy ezen rendeletemet Quinquagesima vasárnapján a szószékről kihirdetni és olvashatóan a templom ajtajára kifüggeszteni el ne mulassza.

Kelt Gyulafehérvárt, 1904. február 2-án.